

آزمون الگوی علی تحلیل رفتگی تحصیلی دانشجویان تحصیلات تکمیلی بر اساس کیفیت خدمات آموزشی با میانجی‌گری توانمندی‌های کارآفرینی

* ابراهیم آریانی قیزقاپان ** روناک شریفی *** هیرو سلیمانی

* استادیار، گروه مهندسی عمران، دانشکده مهندسی، دانشگاه زنجان، زنجان، ایران.

e.aryani.sh@gmail.com

** کارشناسی ارشد روانشناسی تربیتی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه ارومیه، ارومیه، ایران.

zhean13@gmail.com

*** کارشناسی ارشد رشته روانشناسی، دانشگاه آزاد اسلامی مرکز مهاباد، مهاباد، ایران.

zhwan13@yahoo.com

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۴/۲۹

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۸/۲۵

چکیده

پژوهش حاضر با هدف آزمون الگوی علی تحلیل رفتگی تحصیلی دانشجویان تحصیلات تکمیلی بر اساس کیفیت خدمات آموزشی با میانجی‌گری توانمندی‌های کارآفرینی انجام گرفت. این پژوهش کمی و از نوع توصیفی-همبستگی بود. جامعه آماری این تحقیق دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه محقق اردبیلی در سال تحصیلی ۱۳۹۸-۱۳۹۹ بودند. روش نمونه‌گیری از نوع اتفاقی (در دسترس) بود. حجم نمونه با توجه به مدل کرجسی-مورگان و با در نظر گرفتن خطای ۰/۰۵ $\alpha=$ ۱۲۰ نفر تعیین گردید. برای جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه‌های کیفیت خدمات آموزشی پارسورمان و همکاران (۱۹۸۵) (با پایایی ۰/۹۷ $\alpha=$)، توانمندی کارآفرینی غفاری و یونسی (۱۳۹۰) (با پایایی ۰/۸۸ $\alpha=$) و تحلیل رفتگی تحصیلی مسلسل (۲۰۰۲) (با پایایی ۰/۷۴ $\alpha=$) استفاده شد. روایی ابزارها با نظر اساتید علوم تربیتی و روانشناسی تأیید گردید. داده‌ها با دو نرم‌افزار ۲۲ Spss vs. و ۸.50 lisrel و با روش مدل معادلات ساختاری تجزیه و تحلیل شد. نتایج نشان داد که مدل ارائه شده از برازش مناسب و مطلوبی برخوردار است ($\chi^2/df=2/94$ ، $GFI=0/93$ ، $AGFI=0/92$ ، $CFI=0/91$ ، $NFI=0/94$ ، $RMSEA=0/081$) و مؤلفه کیفیت خدمات آموزشی به صورت مستقیم و غیر مستقیم از طریق مؤلفه توانمندی کارآفرینی بر کاهش تحلیل رفتگی تحصیلی دانشجویان تأثیر معنی‌دار دارد ($p<0/05$). بهبود کیفیت خدمات آموزشی می‌تواند گامی مؤثر در جهت یاری رساندن به بخش تحصیلات تکمیلی دانشگاه‌ها برای انطباق هر چه بیشتر با انتظارات دانشجویان، برنامه‌ریزی برای بهبود توانمندی‌های کارآفرینی آنان و پیشگیری و کاهش تحلیل رفتگی تحصیلی دانشجویان باشد که در نهایت، موجب ارتقای رتبه علمی آن‌ها در محیط رقابتی دانشگاه‌ها خواهد شد.

واژه‌های کلیدی: کیفیت خدمات آموزشی، توانمندی کارآفرینی، تحلیل رفتگی تحصیلی، دانشجویان تحصیلات تکمیلی.

نوع مقاله: علمی

۱- مقدمه

اقتصادی، اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و تربیتی جوامع دارد و به عنوان یک نهاد ساختارمند، نیازمند ملاحظه علمی تمام بخش‌ها و جنبه‌های مختلف آن است [۲۳]. توسعه‌ی پایدار این نظام مستلزم رشد موزون و متعادل در هر دو بعد کمی و کیفی به موازات یکدیگر است. گسترش

بدون تردید، آموزش عالی یکی از مهم‌ترین نهادها به منظور آموزش، توسعه و تأمین منابع انسانی و رکن اصلی در پیشرفت همه جانبه‌ی هر کشور است. این نهاد کارکردها و وظایف عمده‌ای در خصوص رشد و توسعه‌ی

کمی نظام آموزش عالی، بدون توجه به توسعه‌ی کیفی، پیامدهایی همچون افت تحصیلی، تحلیل رفتگی آموزشی، وابستگی علمی، فرار مغزها، نبود کارآفرینی و ضعف تولید دانش را در پی خواهد داشت [۳]. بنابراین، مسأله ارتقای کیفیت آموزش عالی همواره مورد توجه بوده است و روز به روز هم اهمیت بیشتری پیدا می‌کند و بر این اساس کشورهای مختلف سعی در توسعه‌ی بیشترین اقسام بودجه در زمینه‌ی کیفیت خدمات آموزشی دارند [۱۰]. در کشور ما نیز آموزش عالی وظیفه مهم تربیت نیروی انسانی متخصص مورد نیاز بخش‌های مختلف را برای تأمین خودکفایی در علوم و فنون، صنعت، کشاورزی و ... بر عهده دارد. شواهد گوناگون حاکی از آن است که این نظام در صورتی از عهده وظایف خود بر می‌آید که از نظر کیفیت آموزشی در وضعیت مطلوبی باشد. ارزیابی دانشجویان از کیفیت آموزش ارائه شده نتایج مفیدی را برای تصمیم‌گیری‌های اساسی نظیر بازخورد تشخیصی دانشگاه‌ها در خصوص عملکرد استادان، انتخاب و گزینش استادان برجسته و استفاده از اطلاعات به دست آمده برای راهنمایی دانشجویان در انتخاب درس‌ها با استادانی که از شایستگی علمی برخوردارند، در اختیار مسئولان نظام قرار می‌دهد. بازخوردهای دانشجویان اطلاعات ویژه‌ای را در اختیار مسئولان آموزش قرار می‌دهد و آن‌ها می‌توانند در بهبود کیفیت عملکرد و اثربخشی خود بهره‌مند شوند [۱۷]. در این خصوص ارزیابی کیفیت خدمات آموزشی، از جمله گام‌های اساسی در تدوین برنامه‌های ارتقای کیفیت محسوب می‌شود [۳۳].^۱

علاوه بر این دانشگاه‌ها به منظور به انجام رساندن وظایف خطیر و پویا و همچنین ارتقای خود، نیازمند الگوی مناسب برای ارزیابی و اطمینان کیفی از خدمات آموزشی و فرایندهای مربوط و کارایی و اثربخشی دانش آموختگان خود هستند [۲]. درواقع دانشگاه برای حفظ پویایی خود نیازمند برنامه‌ریزی‌های توسعه‌ای و راهبردی بهبود فرایندها و روش‌ها و کنترل مستمر کیفیت از طریق شناسایی تاثیر خدمات بر ویژگی‌های مختلف دانشجویان همچون عملکرد تحصیلی، تحلیل رفتگی آموزشی و ... است. یکی از علل وجودی مؤسسات آموزشی، به ویژه دانشگاه‌ها، قشری از جوانان هستند که متقاضی اجتماعی

خدمات آموزشی‌اند و به نوعی این نیروی انسانی عظیم و با توان بالقوه از مشتریان دانشگاه محسوب می‌شوند. امروزه، به دلیل تقاضای اضافی، تقاضای گوناگون برای آموزش و منافع خصوصی بالای آموزش، در کنار دانشگاه‌های سراسری سایر بخش‌ها نیز به عرضه آموزش پرداخته‌اند؛ دانشگاه‌های مختلف (پیام نور، غیر انتفاعی، دانشگاه آزاد و دانشگاه علمی کاربردی) هر کدام به نوعی سعی در جذب افراد بیشتری به عنوان مشتری در درون نظام خود دارند تا از مزایای حاصل از طرف دولت و از طرف متقاضیان بهره‌مند شوند. در این زمینه موفقیت تمام سازمان‌ها و مؤسسات، اعم از تولیدی یا خدماتی، انتفاعی یا غیر انتفاعی و دولتی یا غیر دولتی، تحت تأثیر عوامل متعددی قرار دارد که یکی از مهم‌ترین آن‌ها رضایت‌مندی مشتریان از خدمات آموزشی به منظور نیل به تعالی در کسب و کار است. به بیانی بهتر تأمین رضایت مشتری از طریق کیفیت خدمات یکی از الزامات اساسی نظام‌های مدیریت کیفیت و تعالی است [۳]. در این راستا نظام آموزشی کشور در سال‌های اخیر دچار تغییرات سریع و بنیادی شده و این تغییرات هنوز هم در حال رشد است. در واقع آموزش همچون محصولی است که به مشتریان نظام آموزشی یا همان دانشجویان ارائه می‌شود و از این‌رو، لازم است گام‌هایی به منظور هماهنگی با این تغییرات برداشته شود. یکی از این گام‌ها سنجش کیفیت خدمات مؤسسات آموزشی به منظور برآورده سازی نیازهای مشتریان است [۲۲]. اکنون که در کشور ما گسترش دانشگاه‌ها از مرحله کمی به سمت کیفی سوق داده شده است و ضرورت انجام دادن چنین پژوهش‌هایی بیش از پیش احساس می‌شود؛ همچنین به دلیل آن که اغلب بین شناخت مدیریت از ادراکات دریافت کنندگان خدمت و ادراکات واقعی آنان تناسب وجود ندارد و این امر موجب صدمه دیدن کیفیت خدمات می‌شود، ارزیابی کیفیت و تأثیر کیفیت خدمات از دیدگاه دریافت کننده خدمت ضرورت می‌یابد.

از سویی دیگر همزمان با پررنگ‌تر شدن نقش کارآفرینان در رشد و توسعه اقتصادی کشورها، مشغله ذهنی بسیاری از سیاست‌گذاران و دولت‌مردان و مدیران دانشگاهی، مسأله اشتغال جوانان و به ویژه اشتغال فارغ‌التحصیلان است [۲۱]. شواهد عینی زیادی وجود دارد که حاکی از آن است شناسایی و تجاری سازی سرمایه‌های

1. Karydis, Komboli, Panis

مطالعه خود نشان داد که انگیزه، نگرش ذهنی، کنترل رفتاری و آموزش کارآفرینی بر روی اهداف کارآفرینی تاثیر می‌گذارد.

با توجه به اهمیت کارآفرینی در روند رشد و توسعه اقتصادی، طی دهه ۱۹۸۰ میلادی، دانشگاه‌ها برحسب ویژگی‌های گروه‌های تحت آموزش و نیازهای محلی، منطقه‌ای و ملی برنامه‌های آموزش و پژوهشی متعددی را طراحی و اجرا کرده‌اند [۱۴]. مارتین و مکنالی^۶ (۲۰۲۰) در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که برنامه کارآفرینی که توسط دانشگاه‌ها ارائه می‌شود در افزایش مهارت‌های کارآفرینی دانشجویان موثر است و بنابراین مهارت‌ها و فعالیت‌های کارآفرینی را می‌توان از طریق آموزش کارآفرینی در یک دانشگاه تحریک کرد. در این رابطه کشورهای در حال توسعه از جمله ایران نیز برای دستیابی به مزیت‌های رقابتی و حل مسائل و مشکلات عمومی جامعه مانند بیکاری و نظایر آن ملزم به توسعه کارآفرینی هستند [۳۹]. لازم به ذکر است که بر اساس مدل جامع کارآفرینی، کارآفرینان دارای پنج ویژگی توفیق طلبی (پیشرفت طلبی)، ریسک پذیری، استقلال طلبی، خلاقیت، اراده یا کنترل درونی هستند [۲۱]. بیان این توانمندی‌ها از سوی صاحب نظران از آن جهت اهمیت دارد که شناخت ویژگی کارآفرینان موفق برای افرادی که شروع به کارآفرینی می‌کنند باعث تشویق و یا میل بیشتر به فعالیت‌های کارآفرینانه و در نهایت موفقیت آنان می‌گردد [۸]. از طرف دیگر برای پرورش و بروز این شاخص‌ها و کسب توانمندی لازم، باید تدابیر و آموزش‌های لازم از دوران نوجوانی و جوانی برنامه‌ریزی و اجرا گردد و برنامه‌های در حال اجرا نیز ضمن بررسی و بازبینی مجدد، در صورت ضرورت مطابق با نیازهای متحول شده کنونی بهبود یابند [۲۰]. صنعت و نیاز اجتماع، دانشگاه را به سمت پژوهش سوق می‌دهد تا زمینه‌های تولید فعال‌تر شوند. رسالت صنعت، تولید واقعی و سودآوری اجتماعی بر بنیاد یک بنگاه اقتصادی است و رسالت دانشگاه، تدوین دانش فنی و تأمین منافع ملی و مصالح اجتماعی است. برای تعامل بهتر بین دانشگاه و صنعت، اهتمام دانشگاه به روزکردن اطلاعات صنعتگران است و اهتمام صنعتگران

دانشگاهی، به اهدافی نهادی در نظام‌های دانشگاهی تبدیل شده است. به دلیل اهمیت کاربردی کردن نتایج پژوهش و ارزش آفرینی اقتصادی آن‌ها، اغلب جوامع دانشگاهی، تجاری سازی و اهمیت دادن به ویژگی‌های کارآفرینانه را در بین سیاست‌های علمی خود قرار داده‌اند [۲۸]. یکی از دلایل اصلی توسعه سریع فناوری در کشورهای توسعه یافته، توجه به تجاری سازی تحقیقات دانشگاهی و ایده‌های فناورانه و توانمندی‌های کارآفرینانه است. بسیاری از تلاش‌ها در کشور با صرف هزینه‌های بسیار به توسعه علمی و شاید فناورانه منجر می‌شوند اما آنجا که باید به خلق ثروت بیانجامد با دشواری‌های زیادی روبرو شده و متوقف می‌شوند [۴۶]. در این راستا تا مدت‌ها دولت ایران برای حل مشکل بیکاری فارغ التحصیلان، اشتغال زایی مستقیم را در دستور کار خود قرار داده بود و از طریق تقویت بخش خصوصی سعی در کاهش آمار فراغ التحصیلان بیکار داشت. اما امروزه دولت و مؤسسه‌های آموزش عالی، رویکرد خود را نسبت به مسأله اشتغال تحصیل کردگان تغییر داده و دریافته‌اند که حل این معضل با ایجاد مستقیم شغل توسط دولت امکان پذیر نیست، بلکه مستلزم تغییر در رویکردهای آموزشی مؤسسه‌های آموزش عالی است. آموزش باید به گونه‌ای باشد که دانش‌آموختگان قادر به کارآفرینی باشند. وضعیت اقتصادی و ترکیب جمعیتی امروز نیز بیش از پیش ما را نیازمند یافتن راه حل‌هایی برای مشکلات پیش‌رو می‌کند و در این راستا داشتن الگو و برنامه‌های مناسب برای آموزش، تربیت و استفاده بهینه از نیروی فعال و کارآفرین ضرورت دارد [۱۳]. برنامه‌هایی که ضمن تشویق دانشجویان به کارآفرین شدن باعث شناخت عوامل و فرایندهای تصمیم‌سازی و منجر به کارآفرین شدن آن‌ها می‌شود [۳۰]. پژوهش بارباسانچز و ساهوکویلو^۴ (۲۰۲۱) نشان داد که آموزش کارآفرینی اثر میانجی در تاثیر انگیزه‌های کارآفرینانه بر قصد کارآفرینی دارد و انگیزه‌های کارآفرینانه و آموزش‌های کارآفرینی تاثیر مثبتی بر قصد کارآفرینی دارند. در همین راستا اوتامی^۵ (۲۰۲۰) در

6. Martin & mcnelly

7. Nabi, Linan

1. Clauss and et al

2. shen

3. Engle and et al

4. Barba-sanchez & Sahoquillo

5. Utami

انتقال تجربیات صنعتی است [۱۹]. بر همین مبناست که امروزه مراکز دانشگاهی تلاش می‌کنند تا با حداکثر امکانات و بهره‌برداری از دستاوردهای تحقیقاتی، شمار بیشتری از دانشجویان خود را که دارای ویژگی‌های کارآفرینی هستند شناسایی و به آموزش در جهت کارآفرینی و فعالیت‌های کارآفرینانه تشویق و هدایت کنند [۳۲].^۱

نگاهی به گذشته نشان می‌دهد سه شاخص تجربه و دانش انباشته، حمایت مالی، و کیفیت نیروی انسانی به عنوان عوامل موثر در پیشرفت علمی کشورها مطرح شده و نقش دانشگاه‌های نسل سوم به عنوان دانشگاه‌های آموزش محور، پژوهش محور، و کارآفرین به منظور ایجاد ارتباط پایدار صنعت و دانشگاه، ایجاد اشتغال، تولید ثروت و توسعه فناوری کشورها مورد تأکید قرار گرفته است [۹]. علاوه بر این مؤسسات آموزشی در برنامه‌های آموزشی خود باید نیازهای دانشجویان در یادگیری مهارت‌های حرفه‌ای لازم در بازار کار را مدنظر قرار دهند، در این میان بسیاری از تحقیقات تأیید می‌کند که فرایند و برنامه‌های آموزشی دانشگاه‌ها می‌تواند با تغییر بینش افراد و تجهیز آن‌ها به دانش و مهارت‌های خاص، راهی را که آن‌ها احتمالاً با سعی و خطا و با گذشت زمان طولانی به آن می‌رسند بسیار کوتاه نموده و به سرعت توانمندی‌های کارآفرینی را در دانشجویان به بالفعل تبدیل کند. بدین منظور دانشگاه‌هایی همچون استنفورد، کلمبیا، نیویورک، آکسفورد و دوک در ۱۰ سال اخیر در برنامه‌های درسی و خدمات آموزشی و پژوهشی خود تغییراتی در این زمینه تدوین کرده‌اند تا دانشجویان این دانشگاه‌ها باید نه تنها با مفهوم کارآفرینی آشنا باشند بلکه باید توانایی‌ها، مهارت‌ها و نگرش آن‌ها نسبت به تفکر کارآفرینانه تقویت شود [۴۲].^۲ در همین راستا قابل ذکر است که در طول دو قرن اخیر، دو انقلاب مهم آکادمیک اتفاق افتاده است. انقلاب اول در اواخر قرن ۱۹ و اوایل قرن ۲۰ با ظهور دانشگاه‌های پژوهشی است که مأموریت‌های تحقیقاتی را به کارکردهای معمول آموزشی خود افزودند و انقلاب دوم در دو دهه‌ی آخر قرن بیستم تکوین یافت و محور آن ظهور دانش کارآفرین بوده است. وقتی گروه‌های پژوهشی نقش

ایجاد ارزش افزوده برای اقتصاد دانش را برعهده گرفتند، دانشگاه‌های پژوهشی به صورت کارآفرین به عرصه آمدند [۲۵]. رویکرد به کارآفرینی دانشگاهی علاوه بر ایجاد فرصت مشارکت در توسعه برای دانشگاه‌ها، تحت تاثیر نیاز روزافزون مالی آن‌ها و امکان کسب درآمدهای بالقوه از فعالیت‌های کارآفرینانه، است. به بیانی بهتر گرایش بخش دانشگاهی به کارآفرینی و توانمندی‌های کارآفرینی تحت تاثیر محرک درونی آن و نیز انتظارات اجتماعی ناشی از ظهور نوآوری مبتنی بر دانش است و فعالیت‌های کارآفرینی با هدف بهبود عملکرد اقتصاد ملی و ناحیه‌ای به همراه کسب منافع مالی برای دانشجویان و اساتید و دانشگاه‌ها صورت می‌گیرد [۱۵].

نظر به این که کارآفرینی و تقویت توانمندی‌های کارآفرینی دارای اهمیت والایی است ولی متأسفانه به دلایل متعددی این مقوله در کشور ما مورد توجه جدی قرار نگرفته و در جهت ایجاد بنیه‌ی قوی و بهبود کیفیت تحقیقات و تقویت مهارت‌ها و توانمندی‌های کارآفرینی قشر دانشگاهی کشور، تلاش چندانی صورت نگرفته است؛ ضروری است به مطالعه‌ی راه‌های گسترش دامنه توانمندی‌ها و توانمندی‌های کارآفرینی دانشجویان و اثرات این توانمندی‌ها بر پدیده‌های تحصیلی همچون کاهش تحلیل رفتگی آموزشی و به تبع آن توسعه‌ی علمی کشور پرداخته شود.

منظور از تحلیل رفتگی حالتی ذهنی و هیجانی است که حاصل سندرم استرس مزمن مانند گرانباری نقش، فشار و محدودیت زمانی و فقدان منابع لازم برای انجام دادن وظایف و تکالیف محوله است [۴۷].^۳ تحلیل رفتگی ابتدا در زمینه شغلی مورد توجه پژوهشگران قرار گرفت. با این وجود تحلیل رفتگی منحصر به شغل و محیط شغلی نبوده و علائم آن در محیط‌های دیگر همچون تحلیل رفتگی تحصیلی یا آموزشی دانشجویان مشاهده گردید [۱۸]. تحلیل رفتگی آموزشی در میان دانشجویان اشاره به احساس فرسودگی به خاطر تقاضاها و الزامات تحصیل، داشتن یک حس بدبینانه و بدون علاقه به تکالیف درسی فرد (بی علاقه‌گی) و احساس عدم شایستگی به عنوان یک دانشجو (کارآمدی پایین) دارد [۴۵].^۴

3. Toppinen and et al

4. Schaufeli and et al

1. Guo

2. Parker

شده و دچار تحلیل رفتگی تحصیلی شوند و عملکرد تحصیلی پایین‌تری پیدا کنند [۵۰].^۵ همچنین نگرانی دانشجویان در به دست آوردن شغل و آینده شغلی و رضایت از محیط آموزشی و خدمات آموزشی نیز از جمله عوامل مؤثر در تحلیل رفتگی تحصیلی می‌باشند [۴۰].^۶ لازم به ذکر است دلایل مختلفی وجود دارد که باعث شده تحلیل رفتگی تحصیلی از عرصه‌های مهم تحقیقاتی به شمار آید، از آن جمله می‌توان به تأثیر تحلیل رفتگی تحصیلی بر عملکرد تحصیلی، تعهد دانشجویان به انجام امور آموزشی در دانشکده، علاقه به ادامه تحصیل و مشارکت علمی پس از فراغت از تحصیل اشاره کرد [۱۲]. با توجه به مطالب گفته شده درباره تحلیل رفتگی تحصیلی و پیامدهای آن در میان دانشجویان دانشگاه‌های کشور، سرمایه‌گذاری و توجه به محتوا، خدمات آموزشی، منابع و انعطاف‌پذیری در یادگیری و نیز شناخت دیگر عوامل و متغیرهای مؤثر بر بروز تحلیل رفتگی تحصیلی دانشجویان می‌تواند باعث رشد و یادگیری بیشتر دانشجویان، کاهش بروز تحلیل رفتگی تحصیلی و در نتیجه ارتقا سلامت روانی آنان گردد. به طور خلاصه می‌توان گفت پژوهش درباره تحلیل رفتگی تحصیلی دانشجویان و عوامل مؤثر بر آن در دانشگاه به دلایل زیر می‌تواند به عنوان یکی از حیطه‌های آینده‌دار تحقیق در بخش آموزش عالی پدیدار گردد:

-تحلیل رفتگی تحصیلی دانشجویان ممکن است یک عامل کلیدی در فهم دامن‌های گسترده‌ای از رفتارهای دانشجویان در طول سال‌های تحصیلی آن‌ها باشد (به عنوان مثال، انتخاب واحد و عملکرد تحصیلی)؛

-کاهش تحلیل رفتگی تحصیلی می‌تواند بر روابط آتی دانشجویان با دانشگاه خود تأثیرگذار باشد (به عنوان مثال، تعهد به دانشکده و مشارکت‌های بالقوه به عنوان افراد فارغ‌التحصیل)؛

همچنین کاهش پدیده‌ی تحلیل رفتگی تحصیلی دانشجویان می‌تواند بر قدرت جذب کلی دانشگاه در رابطه با ثبت نام حال و آینده دانشجویان جدید به واسطه‌ی پیامدهای بالقوه مؤثر باشد. بنابراین کاهش تحلیل رفتگی تحصیلی یک جنبه‌ی مهم اثربخشی دانشگاهی است که

دوره‌ی تحصیلات دانشگاهی به واسطه حضور عوامل متعدد یک دوره فشارزای روانی است. دانشجویان دانشگاه ممکن است پدیده تحلیل رفتگی تحصیلی را به این دلیل تجربه کنند که شرایط یادگیری برای آنان سطوح بالایی از تلاش را می‌طلبد و مکانیسم‌های حمایتی که راهکارهای کنار آمدن مؤثر با مشکلات را تسهیل می‌کند، فراهم نمی‌شود [۵]. پژوهشگران بر این باورند شناخت عواملی که می‌توانند مانع تحلیل رفتگی آموزشی شوند، از اهمیت به سزایی برخوردار است [۴۴]؛ [۳۱].^۲ شواهد تجربی نشان داده‌اند یکی از عوامل مرتبط با تحلیل رفتگی آموزشی، درک دانشجویان از کیفیت خدمات آموزشی دانشگاه می‌باشد [۲۳]. همچنین حمایت از استقلال و خود کنترلی (به عنوان جنبه‌هایی از توانمندی کارآفرینی) نیز می‌تواند تحلیل رفتگی آموزشی را پیش‌بینی کنند [۲۶].^۳

تحلیل رفتگی تحصیلی یک سندرم فردیت‌زدایی و کمال شخصی کاهش یافته و ذهنی و هیجانی است [۵]. از تحلیل رفتگی‌ای که به موقعیت‌ها و بافت‌های آموزشی گسترش پیدا کرده، تحت عنوان تحلیل رفتگی تحصیلی یاد می‌شود. این پدیده در میان دانشجویان دانشگاه به احساس فرسودگی تحصیلی به خاطر تقاضاها و الزامات تحصیل، داشتن حس بدبینانه و بدون علاقه به تکلیف درسی و آموزشی، و احساس عدم شایستگی به عنوان یک دانشجو اشاره دارد [۲۹].^۴ دوره تحصیلات دانشگاهی به واسطه حضور عوامل متعددی از جمله دوری از خانواده، سازگاری با محیط‌های خوابگاهی، ناکامی تحصیلی، ناامیدی به آینده شغلی و ... یک دوره فشار روانی است. تحقیقات صورت گرفته در دانشجویان کشور ضمن ارائه یافته‌های نه چندان خوشایند و قابل قبول در رابطه با وضعیت سلامت روانی دانشجویان عوامل فوق الذکر را به عنوان منابع استرس‌های دوران دانشجویی ذکر می‌کنند [۵]. از این‌رو دانشجویان به نوعی مستعد تحلیل رفتگی تحصیلی هستند. اگر دانشجویان دچار تحلیل رفتگی تحصیلی جدی شوند ممکن است تحریک ناپذیر و ناامید

1. Santen, Holt, Kemp, Hemphill

2. Galan, Sanmartin, Polo, Giner

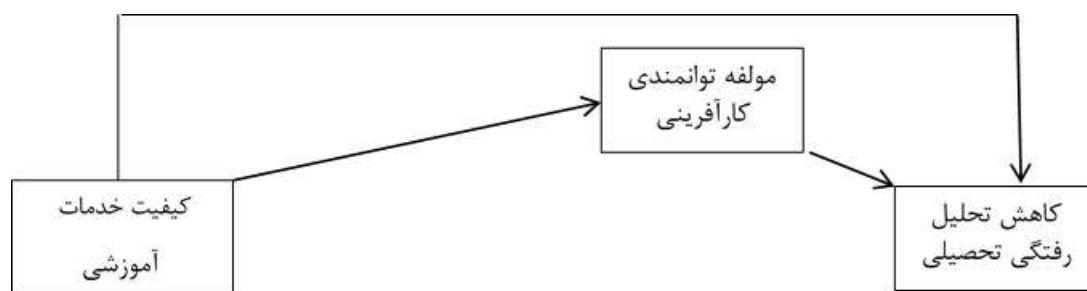
3. Adie. Wakefield

4. Demerouti, Bakker, Nachreiner, Schaufeli

5. Yang

6. Oliveira, Caregnato, Camara

دانشجویانی که با رغبت و انگیزه و اشتیاق و با اعتماد به نفس به فعالیت خود ادامه دهند، می‌توانند سلامت روانی خویش را تضمین و با دیدی امیدوارانه به آینده نگرسته و هم با شور و شوق به کار و فعالیت بپردازند [۱۸]. با توجه به موارد مذکور و همچنین نقش دانشگاه‌ها و کیفیت برنامه‌ها و خدمات آموزشی در بسترسازی مناسب به منظور ایجاد توانمندی لازم در دانش‌آموختگان برای کارآفرینی و متعاقباً اثرات آن‌ها بر مؤلفه‌های آموزشی همچون کاهش تحلیل رفتگی تحصیلی، مطالعه و واکاوی میزان اثرات هر یک از این عوامل یک ضرورت است. براین اساس در این پژوهش، الگوی نمودار ۱ برای مطالعه‌ی اثرات کیفیت خدمات آموزشی از طریق توانمندی کارآفرینی بر کاهش تحلیل رفتگی تحصیلی دانشجویان تحصیلات تکمیلی ارائه شده و محقق در پی پاسخ‌گویی به این سؤال اساسی است که آیا کیفیت خدمات آموزشی از طریق توانمندی کارآفرینی بر کاهش تحلیل رفتگی تحصیلی دانشجویان تحصیلات تکمیلی تاثیر دارد؟

نمودار ۱. مدل تاثیر و تائیر متغیرهای کیفیت خدمات آموزشی و توانمندی کارآفرینی بر کاهش تحلیل رفتگی تحصیلی

توزیع پرسشنامه در بین دانشجویان، اقدام گردید. روش نمونه‌گیری از نوع اتفاقی (در دسترس) بود. حجم نمونه با توجه به جدول کرجسی و مورگان^۱ و با در نظر گرفتن خطای $\alpha = 0.05$ ، ۱۲۰ نفر در نظر گرفته شد. در نهایت ۱۱۰ پرسشنامه به صورت کامل پاسخ داده شده، گردآوری شد. بقیه پرسشنامه‌ها به دلیل ناقص و مخدوش بودن جهت جلوگیری از هرگونه خطا، از فرایند پژوهش خارج شدند.

1. Kregci-Morgan

حتی می‌تواند دارای تلویحات متمایز مربوط به خط مشی برای سازمان آموزش عالی باشد. علی‌رغم مطالعات دامنه‌دار در مورد تحلیل رفتگی آموزشی در خارج کشور، مطالعه این پدیده در ایران جدید و نوپاست. برخی پژوهش‌های انجام شده در ایران [۶-۷]. نشان می‌دهد که تحلیل رفتگی تحصیلی در مقطع کارشناسی نسبت به ارشد یا ارشد نسبت به دکترا بیشتر مشاهده می‌شود. یکی از نقدهای وارد بر پژوهش‌های قبلی در مورد تحلیل رفتگی تحصیلی، عدم هم بینی عوامل اثرگذار و مطالعه عوامل مؤثر به صورت جداگانه و مجزا است؛ نظر به این که تحلیل رفتگی تحصیلی پدیده‌ای پیچیده و چندعاملی است، نیاز به مدلی علی جهت تعیین نقش عوامل مؤثر بر آن احساس می‌شود. تنها در صورت تعیین نقش هر یک از عوامل اثرگذار بر تحلیل رفتگی تحصیلی، امکان برنامه‌ریزی درست و مواجهه مؤثر با آن وجود دارد. از طرف دیگر، پیشگیری از تحلیل رفتگی یا درمان آن نه تنها برای دانشجویان بلکه برای اساتید دانشگاه‌ها و نظام آموزش عالی ضروری و مفید است.

۲- روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش از نظر راهبرد اصلی، کمی، از نظر هدف، کاربردی، از نظر راهکار اجرایی، میدانی، از نظر تکنیک تحلیلی، توصیفی-همبستگی بود. جامعه آماری این پژوهش را دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه محقق اردبیلی در سال تحصیلی ۱۳۹۹-۱۳۹۸، تشکیل می‌داد. با رعایت ملاحظات اخلاقی از جمله اخذ رضایت از شرکت کنندگان جهت شرکت در تحقیق، محرمانه ماندن اطلاعات افراد، عدم اجبار در ادامه دادن روند کار، در دسترس بودن محقق جهت پاسخگویی به سؤالات و کسب مجوز اجرای پژوهش از دانشگاه محقق محقق اردبیلی به

پایایی $\alpha = 0/95$ ، رغبت برای پاسخگویی در گویه‌های ۱۰ تا ۱۳ (سروکوال با پایایی $\alpha = 0/95$)، تضمین و تعهد در گویه‌های ۱۴ تا ۱۷ (سروکوال با پایایی $\alpha = 0/98$)، و همدلی در گویه‌های ۱۸ تا ۲۰ (سروکوال با پایایی $\alpha = 0/97$) به دست آمد.

پرسشنامه‌ی توانمندی کارآفرینی (ECQ): برای سنجش توانمندی‌های کارآفرینی از پرسشنامه توانمندی کارآفرینی غفاری و یونسی (۱۳۹۰) استفاده شد. این پرسشنامه دارای ۴۹ گویه و ۵ سازه می‌باشد. از گویه‌ی ۱ تا ۲۹ در مقیاس لیکرت چهار گزینه‌ای (کاملاً موافقم - نسبتاً موافقم - نسبتاً مخالفم - کاملاً مخالفم) می‌باشد و گویه‌های ۳۰ تا ۴۹ دارای پاسخ‌های چندگزینه‌ای می‌باشند. در این ابزار سؤالات ۱، ۲، ۳، ۱۱ تا ۳۶ به صورت معکوس نمره‌گذاری شده است. در مطالعه غفاری و یونسی (۱۳۹۰) روایی سازه و محتوایی این پرسشنامه تایید شده است و پایایی آن $\alpha = 0/90$ به دست آمده است. در تحقیق حاضر روایی محتوایی ابزار از نظر سه تن از اساتید حوزه کارآفرینی و روانشناسی تایید گردد و پایایی کلی آن در ضریب آلفای کرونباخ برابر $\alpha = 0/88$ در قالب پنج مؤلفه‌ی استقلال‌طلبی (با پایایی $\alpha = 0/63$)، ریسک‌پذیری (با پایایی $\alpha = 0/64$)، کنترل درونی (با پایایی $\alpha = 0/93$)، توفیق‌طلبی یا انگیزه‌ی پیشرفت (با پایایی $\alpha = 0/60$) و خلاقیت (با پایایی $\alpha = 0/81$) به دست آمد.

لازم به ذکر است در هنگام تحلیل داده‌ها به منظور خنثی‌سازی اثر منفی طیف‌های متفاوت پرسشنامه‌های استفاده شده؛ برای داده‌ها میانگین تعیین گردید و همچنین از روش تبدیل مقیاس لیکرت به درصد استفاده شد.

قبل از پرداختن به تحلیل اصلی، نرمال بودن توزیع داده‌ها با استفاده از آزمون کولموگروف اسمیرنوف تک نمونه‌ای بررسی گردید (جدول ۱).

پرسشنامه‌ی تحلیل رفتگی تحصیلی (ABDQ): برای اندازه‌گیری سطح تحلیل تحصیلی از پرسشنامه‌ی تحلیل رفتگی تحصیلی مسلش^۱ استفاده شد. این پرسشنامه اصلاح شده مقیاس تحلیل رفتگی مسلش فرم عمومی است، که سه حیطه تحلیل رفتگی تحصیلی یعنی خستگی تحصیلی، بی‌علاقگی تحصیلی و ناکارآمدی تحصیلی را می‌سنجد و ۱۵ سوال دارد و شامل سه خرده مقیاس خستگی تحصیلی ۵ ماده (مطالب درسی خسته کننده هستند)، بی‌علاقگی تحصیلی ۴ ماده (احساس می‌کنم نسبت به مطالب درسی علاقه‌ای ندارم) و ناکارآمدی تحصیلی ۶ ماده (احساس می‌کنم نمی‌توانم از عهده مشکلات درسی بر بیایم) می‌باشد. سطح اندازه‌گیری پرسشنامه ترتیبی و بر اساس مقیاس ۷ درجه‌ای لیکرت می‌باشد. سؤالات این پرسشنامه در جهت مثبت و بعضی در جهت منفی تنظیم شده است. روایی محتوایی این پرسشنامه با نظر سه تن از اساتید علوم تربیتی و روانشناسی بررسی و تایید گردید. برای بررسی پایایی نیز از آلفای کرونباخ بهره گرفته شد که مقدار پایایی کلی پرسشنامه $\alpha = 0/74$ و مقدار پایایی مؤلفه خستگی تحصیلی $\alpha = 0/63$ ، بی‌علاقگی تحصیلی $\alpha = 0/62$ و ناکارآمدی تحصیلی $\alpha = 0/71$ به دست آمد.

پرسشنامه‌ی کیفیت خدمات آموزشی (QESQ): این پرسشنامه با استفاده از مدل سروکوال توسط پاراسورامان و همکاران^۲ (۱۹۸۵) طراحی شده است. این پرسشنامه در طیف لیکرت ۵ درجه‌ای قرار گرفته و ارزش یک به «کاملاً مخالفم» و ارزش پنج به «کاملاً موافقم» تعلق می‌گرفت. در مطالعه پاراسورامان، زیتهامل و مالهوترا^۳ (۲۰۰۵) پایایی پرسشنامه مذکور بالاتر از $\alpha = 0/94$ به دست آمد. در مطالعه حاضر روایی محتوایی این پرسشنامه با نظر سه تن از اساتید علوم تربیتی و روانشناسی بررسی و تایید گردید. برای بررسی پایایی نیز از آلفای کرونباخ بهره گرفته شد که در نهایت مقدار پایایی کلی پرسشنامه برابر با $\alpha = 0/97$ و مقدار پایایی در مولفه وضعیت ظاهری و امکانات در گویه‌های ۱ تا ۴ (سروکوال با پایایی $\alpha = 0/96$)، قابلیت اطمینان در گویه‌های ۵ تا ۹ (سروکوال با

1. maslach

2 Parasuraman, and et al

3 Zeithaml, & Malhotra

جدول ۱. وضعیت نرمال بودن توزیع داده‌های پژوهش

متغیر	میانگین	انحراف استاندارد	k-s	Sig
تحلیل رفتگی تحصیلی	۴۶/۵۹	۳/۵۴	۰/۰۷۵	۰/۱۵
توانمندی کارآفرینی	۱۱۶/۶۳	۱۱/۵۲	۰/۰۴۷	۰/۰۹
کیفیت خدمات آموزشی	۶۶/۸۸	۱۲/۸۹	۰/۰۵۹	۰/۲۱

۳ - یافته‌های پژوهش

از تعداد ۱۱۰ نفر نمونه گیری شده، ۳۹/۱ درصد مونث (۴۳ نفر) و ۶۰/۹ درصد مذکر (۶۷ نفر) بودند که تعداد ۵۴ نفر (۴۹/۱ درصد) در رشته‌های علوم انسانی، ۱۵ نفر (۱۳/۶ درصد) در رشته‌های علوم ریاضی و فنی، ۳۶ نفر (۳۲/۷ درصد) در رشته‌های کشاورزی و ۵ نفر (۴/۵ درصد) در رشته‌های هنر و معماری مشغول به تحصیل بودند. همچنین تعداد ۵۹ نفر (۵۳/۶ درصد) در مقطع کارشناسی ارشد و ۵۱ نفر (۴۶/۴ درصد) در مقطع دکتری قرار داشتند.

طبق جدول ۱، آزمون K-S نشان داد که مقادیر سطح معنی‌داری برای متغیرهای پژوهش بزرگتر از سطح آزمون یعنی $\alpha = 0.05$ می‌باشند و توزیع داده‌ها نرمال است؛ همچنین نرمال بودن داده‌ها با ارزیابی چولگی و کشیدگی نیز مورد بررسی قرار گرفت. چولگی و کشیدگی متغیرها بین بازه‌ی (۲+ و ۲-) بود که این امر حاکی از نرمال بودن داده‌ها بود. بنابراین هر سه متغیر دارای توزیع طبیعی بودند و تحلیل فرضیه‌های با استفاده از آزمون‌های پارامتریک انجام گردید. در نهایت داده‌های جمع‌آوری شده با استفاده از دو نرم‌افزار SPSS vs. 22 و lisrel 8.50 و با روش مدل معادلات ساختاری تجزیه و تحلیل گردید.

جدول ۲. شاخص‌های توصیفی میانگین و انحراف استاندارد متغیرهای اصلی تحقیق (n=110)

عامل کلی	میانگین	انحراف استاندارد	تعداد
تحلیل رفتگی تحصیلی	۴۶/۵۹	۳/۵۴	۱۱۰
توانمندی کارآفرینی	۱۱۶/۶۳	۱۱/۵۲	۱۱۰
کیفیت خدمات آموزشی	۶۶/۸۸	۱۲/۸۹	۱۱۰

استاندارد کیفیت خدمات آموزشی به ترتیب برابر ۶۶/۸۸ و ۱۲/۸۹ بود. در بین سه مولفه مذکور، توانمندی کارآفرینی بالاترین میانگین و مولفه تحلیل رفتگی تحصیلی کم‌ترین میانگین را دارا بود.

طبق جدول ۲، ملاحظه می‌گردد که میانگین و انحراف استاندارد تحلیل رفتگی تحصیلی به ترتیب برابر ۴۶/۵۹ و ۳/۵۴، میانگین و انحراف استاندارد توانمندی کارآفرینی به ترتیب برابر ۱۱۶/۶۳ و ۱۱/۵۲ و میانگین و انحراف

جدول ۳. ماتریس همبستگی بین مولفه‌های تحلیل رفتگی تحصیلی، کیفیت خدمات آموزشی و توانمندی کارآفرینی

متغیر	۱	۲	۳
۱. تحلیل رفتگی تحصیلی	۱		
۲. توانمندی کارآفرینی	-.۳۴**	۱	
۳. کیفیت خدمات آموزشی	-.۵۴**	۰/۳۷**	۱

* $P < 0.05$, ** $P < 0.01$

نتایج ماتریس همبستگی در جدول ۳ نشان می‌دهد که همبستگی بین توانمندی کارآفرینی با تحلیل رفتگی تحصیلی دانشجویان ($r = -0.34$, $p \leq 0.01$) و همبستگی بین کیفیت خدمات آموزشی با تحلیل رفتگی تحصیلی دانشجویان ($r = -0.54$, $p \leq 0.01$) در سطح اطمینان ۹۹ درصد معنی‌دار است.

نتایج ماتریس همبستگی در جدول ۳ نشان می‌دهد که همبستگی بین توانمندی کارآفرینی با تحلیل رفتگی تحصیلی دانشجویان ($r = -0.34$, $p \leq 0.01$)، همبستگی بین کیفیت خدمات آموزشی با تحلیل رفتگی تحصیلی

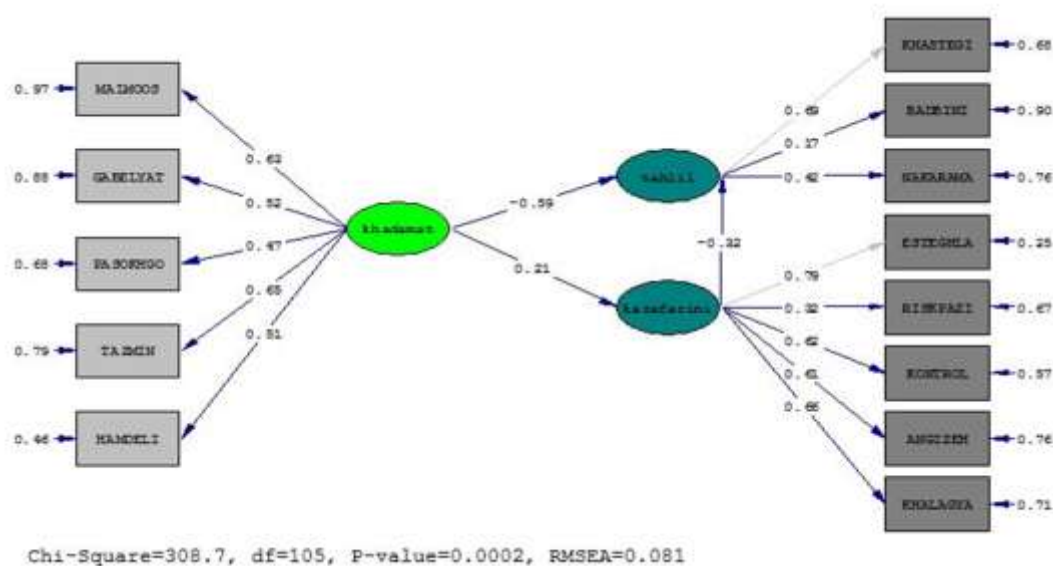
جدول ۴: مقدار آماره آزمون KMO و بارتلت

آزمون KMO			
۰/۹۴			
۱۰۵۵/۰۷	χ^2		
۱۰۵	درجه آزادی	آزمون بارتلت	پرسشنامه تحلیل رفتگی تحصیلی
۰/۰۰۰	Sig		
آزمون KMO			
۰/۶۲			
۲۲۲۸/۸۷	χ^2		
۱۰۵	درجه آزادی	آزمون بارتلت	پرسشنامه توانمندی کارآفرینی
۰/۰۰۰	Sig		
آزمون KMO			
۰/۸۸			
۱۲۷۱/۰۵	χ^2		
۱۰۵	درجه آزادی	آزمون بارتلت	پرسشنامه کیفیت خدمات آموزشی
۰/۰۰۰	Sig		

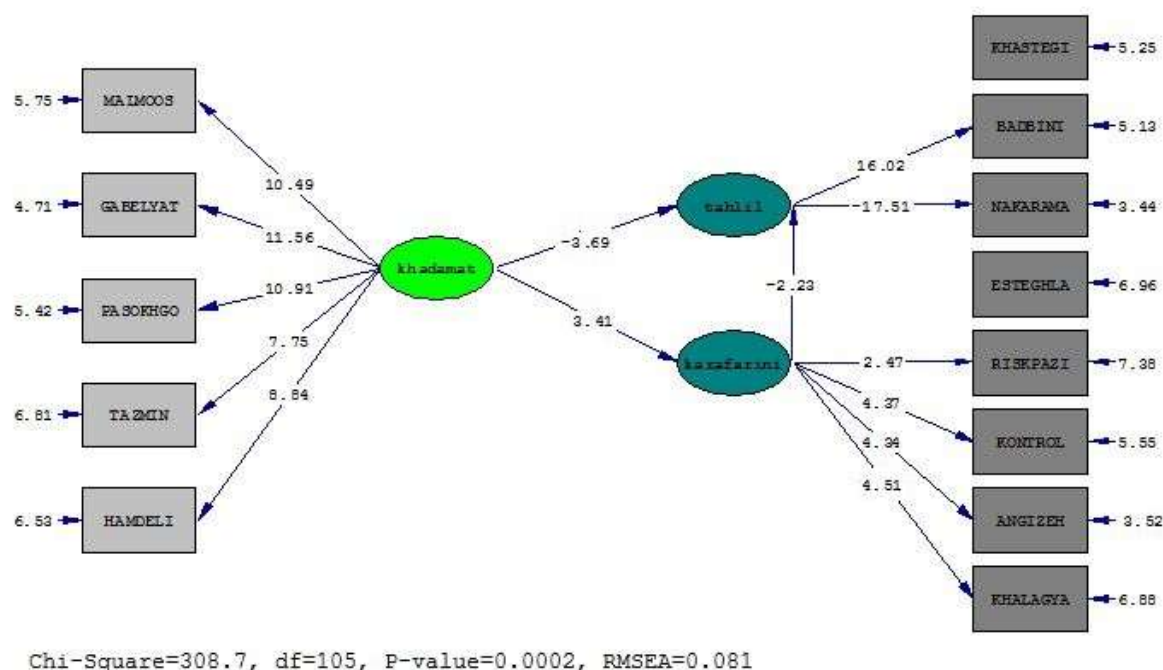
پرسشنامه همانگونه که در جدول ۴ مشاهده می‌شود کوچکتر از مقدار ۰/۰۵ بوده و فرض یک (واحد) بودن ماتریس همبستگی رد می‌شود.

به منظور تبیین الگوی ارتباطی بین کیفیت خدمات آموزشی و تحلیل رفتگی تحصیلی دانشجویان تحصیلات تکمیلی با میانجی‌گری توانمندی کارآفرینی از روش مدل‌بانی معادلات ساختاری استفاده شد. شکل ۲ مدل آزمون شده تحقیق در حالت ضرایب استاندارد و شکل ۳ مدل آزمون شده تحقیق در حالت ضرایب معنی داری (t -value) را نشان می‌دهد.

برای بررسی اعتبار و کفایت داده‌ها از شاخص KMO استفاده شد (جدول ۴). مقدار این شاخص برای داده‌های پژوهش به ترتیب برای پرسشنامه تحلیل رفتگی تحصیلی برابر با ۰/۹۴، پرسشنامه توانمندی کارآفرینی برابر با ۰/۶۲ و پرسشنامه کیفیت خدمات آموزشی برابر با ۰/۸۸ به دست آمد. این شاخص در دامنه‌ی صفر تا یک قرار دارد، و هر چه مقدار این شاخص به یک نزدیک‌تر باشد اندازه نمونه مورد نظر برای تحلیل عاملی مناسب‌تر است. از آزمون بارتلت نیز برای بررسی چگونگی ماتریس همبستگی استفاده شد. آزمون بارتلت برای هر سه

شکل ۲. مدل آزمون شده تحقیق در حالت ضرایب استاندارد

شکل ۳. مدل آزمون شده تحقیق در حالت ضرایب معنی داری (t-value)

در جدول ۵ نتایج مربوط به پیش‌بینی تحلیل رفتگی تحصیلی دانشجویان توسط کیفیت خدمات آموزشی با واسطه‌گری توانمندی‌های کارآفرینی گزارش شده است.

جدول ۵. ضرایب تأثیر کیفیت خدمات آموزشی بر تحلیل رفتگی تحصیلی دانشجویان از طریق توانمندی کارآفرینی

مسیر فرضیه	ضریب استاندارد	آماره t	نتیجه
کیفیت خدمات - روی - تحلیل رفتگی تحصیلی	-۰/۵۹	-۳/۶۹	رابطه معنادار و معکوس (منفی) است.
کیفیت خدمات - روی - توانمندی کارآفرینی	۰/۲۱	۳/۴۱	رابطه معنادار و مثبت است.
توانمندی کارآفرینی - روی - تحلیل رفتگی تحصیلی	-۰/۳۲	-۲/۲۳	رابطه معنادار و معکوس (منفی) است.

طبق جدول ۵ ملاحظه می‌گردد که کیفیت خدمات هم به صورت مستقیم و هم به صورت غیر مستقیم، از طریق توانمندی کارآفرینی با تحلیل رفتگی تحصیلی دانشجویان رابطه معنادار دارد ($p < 0.05$).

نتایج مربوط به شاخص‌های برازش الگوی ساختاری آزمون واسطه‌گری توانمندی کارآفرینی در رابطه بین کیفیت خدمات آموزشی و کاهش تحلیل رفتگی تحصیلی دانشجویان برای هر یک از شاخص‌های پیشنهادی هو و بنتلر^۱ (۱۹۹۹) شامل مجذور χ^2 ، مجذور χ^2 بر

درجه آزادی (χ^2/df) شاخص نیکویی برازش^۳ (GFI)، شاخص نیکویی برازش انطباقی^۴ (AGFI)، شاخص برازش مقایسه‌ای^۵ (CFI)، شاخص نرم شده برازندگی (NFI) یا همان شاخص بنتلر-بونت^۶ و خطای ریشه مجذور میانگین تقریب^۷ (RMSEA) در جدول ۶ ارائه شده است.

3. Goodness of Fit Index (GFI)

4. Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI)

5. Comparative Fit Index (CFI)

6. Bentler-Bonett

7. Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA)

1. Hu, Bentler

2. Chi Square

جدول ۶: شاخص‌های برازش مدل آزمون شده پژوهش

شاخص‌های مربوط به برازش مدل	مقدار به دست آمده	دامنه مورد قبول	نتیجه برازش
مجذور خی	۳۰۸/۷ ($P < ۰/۰۰$)	≤ ۳ (معنی دار نبودن از لحاظ آماری)	عدم تأیید
خی دو بر درجه آزادی	۲/۹۴	$\chi^2/df < ۳$	تأیید مدل
نیکویی برازش	۰/۹۳	$GFI > 0/90$	تأیید مدل
شاخص نیکویی برازش انطباقی	۰/۹۲	$AGFI > 0/90$	تأیید مدل
شاخص برازش مقایسه‌ای	۰/۹۱	$CFI > 0/90$	تأیید مدل
شاخص برازش هنجار شده (بنتلر-هونت)	۰/۹۴	$NFI > 0/90$	تأیید مدل
خطای ریشه مجذور میانگین تقریب	۰/۰۸۱	$RMSEA \leq 0/10$	تأیید مدل

مرور دقیق شاخص‌های نیکویی برازش الگوی ساختاری در جدول ۶، نشان می‌دهد که الگوی ساختاری آزمون واسطه‌گری توانمندی کارآفرینی در رابطه‌ی بین کیفیت خدمات و کاهش تحلیل رفتگی تحصیلی دانشجویان، از برازش مطلوبی برخوردار است؛ بنابراین متغیرهای آشکارساز توانایی لازم برای عملیاتی کردن متغیرهای مکنون را دارند.

۴- بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف آزمون الگوی علی تحلیل رفتگی تحصیلی بر اساس کیفیت خدمات آموزشی با میانجی‌گری توانمندی‌های کارآفرینی در بین جامعه آماری دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه محقق اردبیلی انجام گرفت. در مطالعه حاضر قبل از تحلیل داده‌ها به کمک روش آماری مدل‌یابی معادلات ساختاری، همسو با پیشنهاد کلاین^{۳۰} (۲۰۰۵)، مایرز، گامست و گورین^{۳۱} (۲۰۰۶) مفروضه‌های به‌هنجاری تک متغیری^{۳۲} - به کمک برآورد مقادیر چولگی^{۳۳} و کشیدگی^{۳۴} - به‌هنجاری چندمتغیری^{۳۵} و مقادیر پرت - با روش فاصله ماهالانوبیس^{۳۶} آزمون و تأیید شدند. علاوه بر این، نتایج مربوط به پراکندگی مشترک بین متغیرهای مشاهده شده که در جدول همبستگی (جدول ۳) گزارش شده است، نشان می‌دهد که مفروضه -

های خطی بودن^{۳۷} و هم خطی چندگانه^{۳۸} رعایت شده است. در نهایت در مطالعه حاضر، برای مدیریت داده‌های گمشده از روش بیشینه انتظار^{۳۹} استفاده شد. هم‌چنین برای برآورد مدل از روش بیشینه احتمال^{۴۰} استفاده شد. لازم به ذکر است ماهیت پیچیده و چندبعدی مدل منتخب، استفاده از روش مدل‌یابی معادلات ساختاری را گریز ناپذیر می‌کند. طبق دیدگاه وستون و گور^{۴۱} (۲۰۰۶) اگرچه روش آماری معادلات ساختاری با دیگر روش‌های کمی پرکاربردی مانند تحلیل رگرسیون و تحلیل واریانس قابل مقایسه است، اما در مقایسه با این روش‌ها، تفاوت-هایی هم دارد. اول، در حالی که در دیگر مدل‌های خطی کلی، سازه‌ها فقط به کمک یک مقدار ارائه می‌شوند و امکانی برای شمول خطای اندازه‌گیری ندارند، در روش معادلات ساختاری ضمن این‌که محقق از اندازه‌های چندگانه برای هر سازه واحد استفاده می‌کند، این روش امکان برآورد خطای ویژه هر اندازه را هم فراهم می‌کند. این تفاوت از این جهت مهم است که امکان آزمون روایی سازه را برای عوامل مختلف فراهم می‌آورد. دوم، در این روش، تفسیر معناداری نتایج نه تنها نیازمند برآورد آماره-های چندگانه است، بلکه قضاوت درباره برازندگی مدل مفروض با داده‌های مشاهده شده استفاده از شاخص‌های نیکویی برازش مختلف را هم گریز ناپذیر می‌کند.

30. Kline
31. Meyers, Gamest, Goarin
32. Univariate normality
33. skew
34. kurtosis
35. Multivariate normality
36. Mahalanobis

37. linearity
38. Multicollinearity
39. Expectation maximization
40. Maximum likelihood
41. Weston, Gore

نتایج تحلیل داده‌ها نشان داد که کیفیت خدمات آموزشی به صورت منفی و معنی‌دار بر تحلیل رفتگی تحصیلی دانشجویان تحصیلات تکمیلی تاثیر دارد. این یافته با نتایج پژوهش حیاتی و همکاران (۱۳۹۱) مبنی بر اینکه بین ابعاد کیفیت تجارب یادگیری و احساس خودکارآمدی با تحلیل رفتگی تحصیلی فراگیران دانشگاه علامه طباطبایی رابطه معنی دار وجود دارد؛ با یافته نصیری و همکاران (۱۳۹۴) مبنی بر اینکه یکی از عوامل مرتبط با تحلیل رفتگی آموزشی، درک دانشجویان از کیفیت خدمات آموزشی دانشگاه می‌باشد؛ با نتایج نعمی (۱۳۸۸) مبنی بر اینکه بین کیفیت تجارب یادگیری با تحلیل رفتگی تحصیلی روابط منفی معنی‌داری وجود دارد؛ با نتایج پژوهش آراسته و همکاران (۱۳۸۷) مبنی بر اینکه کیفیت در محورهای تسلط علمی و فنی استادان، مناسب بودن محتوای علمی درسی استادان، تناسب شیوه‌های تدریس و دسترسی به منابع علمی و فضای فیزیکی با پیشرفت تحصیلی دانشجویان دانشگاه‌های تهران، شهید بهشتی، علامه طباطبایی، تربیت معلم، الزهرا و شاهد رابطه معنی‌دار دارد؛ با نتایج مطالعه سالم‌آرو، ساوولانن و هالوپینن^{۴۲} (۲۰۰۸) مبنی بر اینکه حمایت اجتماعی به عنوان متغیر درونی و بیرونی با تحلیل رفتگی تحصیلی دانشجویان رابطه معنی‌دار دارد؛ همخوان و همسو است. می‌توان گفت مشابهت جامعه آماری، روش پژوهش یکسان و نیز وجود جو و سطح خدمات تقریباً همسان در جوامع دانشگاهی پژوهش‌های مذکور در مقایسه با تحقیق حاضر، دلیلی بر همخوانی مشاهده شده می‌باشد؛ از اینرو همخوانی مشاهده معقول و منطقی به نظر می‌رسد. در راستای تبیین یافته‌های حاضر می‌توان گفت تحلیل رفتگی تحصیلی دانشجویان اطمینان فرد به خستگی تحصیلی، بی‌علاقگی و بدبینی و ناکارآمدی خود در تحصیل است. این باور موجب می‌شود انتظار موفقیت در دانشجویان کاهش یافته و به مرور انگیزش آن‌ها را برای موفقیت کاهش دهد. در واقع تحلیل رفتگی تحصیلی یک باور فردی در بین دانشجویان است که متأثر از عوامل محیطی در فرد شکل می‌گیرد. بنابراین ممکن است که عوامل محیطی باعث افزایش تحلیل رفتگی تحصیلی یا باعث کاهش آن

شوند. همانطور که یافته‌ی تحقیق حاضر نشان داد کیفیت خدمات آموزشی در ابعاد پنجگانه خدمات ملموس (وضعیت ظاهری و امکانات)، قابلیت اطمینان، رغبت برای پاسخگویی، تضمین و تعهد و همدلی باعث کاهش تحلیل رفتگی تحصیلی دانشجویان می‌شود. این امر اشاره به این دارد که در صورت وجود خدمات ملموس، برقراری روابط اعتماد‌آمیز بین دانشجویان و کادر آموزشی، وجود ویژگی‌های پاسخگویی در محیط دانشگاه و کارکنان ستادی و آموزشی و به دنبال آن شکل‌گیری احساس تعهد و همدلی با محیط آموزشی، دانشجویان در مسیر پیشرفت خود انگیزه بالایی کسب کرده و تحلیل رفتگی آنان کاهش پیدا می‌کند.

همچنین نتایج نشان داد که توانمندی کارآفرینی بر تحلیل رفتگی تحصیلی دانشجویان اثر منفی و معنی‌دار دارد. این یافته با نتایج پژوهش ادیبه و واکفیلد (۲۰۱۱) مبنی بر اینکه حمایت از استقلال و خود‌کنترلی (به عنوان جنبه‌هایی از توانمندی کارآفرینی) می‌تواند تحلیل رفتگی آموزشی را پیش‌بینی کنند، همسو و همخوان است. به نظر می‌رسد مشابهت روش پژوهش و ابزار پژوهش و نیز جامعه آماری مشابه تحقیق مذکور در مقایسه با تحقیق حاضر، دلیلی بر همخوانی به دست آمده باشد. از اینرو همخوانی به دست آمده معقول و منطقی به نظر می‌رسد. در تبیین این یافته می‌توان گفت توانمندی کارآفرینی شامل استقلال طلبی، ریسک‌پذیری، کنترل درونی، توقیق طلبی یا انگیزه پیشرفت و در نهایت خلاقیت است که بر اساس قضاوت‌های قبلی ادراکات و بازخوردهای دیگران و خود فرد و افراد مهم در زندگی شکل می‌گیرد. دانشجویان با توانمندی کارآفرینی بالا معتقدند که پرورش هوش و توان شناختی به وسیله تلاش فردی صورت می‌گیرد و باور دارند علیرغم همه محدودیت‌های ذاتی می‌توانند با چالش‌های موجود در محیط آموزشی سازگار و عملکرد خود در تحصیل را بهبود بخشند، مسیر تحصیلی خود را هموار و تحلیل رفتگی تحصیلی خود را کاهش دهند. در واقع افراد با توانمندی کارآفرینی بالا از تمام توان خود برای دستیابی به شرایط تحصیلی رضایت بخش استفاده می‌کنند [۱۵].^{۴۳}

43. Miera, Dastin

42. Salmela- Aro, Savolainen, Holopainen

تحلیل رفتگی تحصیلی مشتمل بر خستگی، بدبینی و بی علاقه‌گی و ناکارآمدی تحصیلی فرایند شکل‌گیری ارزشیابی از خود متاثر از تجارب آموزشی دانشجویان و تفسیر محیط آموزشی می‌باشد و بیانگر دانش و ادراکات فردی درباره توانایی‌های خود در انجام موفقیت‌آمیز تکالیف تحصیلی در سطوح مختلف است و از جمله عوامل بسیار مهم و اثرگذار در فرایند یادگیری می‌باشد. همچنین می‌توان گفت دانشجویان دارای توانمندی کارآفرینی بالا می‌توانند به طور سازگارانه‌ای با این چالش‌ها و تهدیدها کنار آمده و تحلیل رفتگی تحصیلی کمی را تجربه کند. این احساس اطمینان و باور به توانایی خود در زمینه استقلال، ریسک‌پذیری، کنترل درونی، انگیزه پیشرفت و خلاقیت، انگیزه‌ی دانشجویان را برای گذر از چالش‌های تحصیلی افزایش می‌دهد و به آن‌ها کمک می‌کند تا از تمام توان خود برای غلبه بر چالش‌های تحصیلی استفاده کنند. این مقاومت در برابر چالش‌های تحصیلی و ارائه پاسخ مثبت، سازنده و انطباقی به انواع موانع مداوم و جاری تحصیلی همان کاهش تحلیل رفتگی تحصیلی است که دانشجویان با ویژگی‌های کارآفرینی بالا نسبت به دانشجویان با ویژگی‌های کارآفرینی پایین؛ بیشتر تجربه می‌کنند. نتایج این پژوهش نشان داد که دانشجویان با توانمندی تحصیلی بالا می‌توانند با چالش و تهدیدهای موجود در محیط آموزشی سازگار شده و در انجام فعالیت‌های تحصیلی موفق‌تر عمل کنند که این امر خود منجر به کاهش تحلیل رفتگی تحصیلی آنان می‌شود. به بیان بهتر افراد دارای توانمندی کارآفرینی، افرادی فعال و خودجوش هستند که به جای انتظار منفعلانه برای فعالیت و یادگیری، ابتکار عمل را در دست دارند و یادگیری هدفمند و معنادار دارند. با توجه به انگیزه بالا و اطمینان به توانایی خود در زمینه‌های مختلف، این افراد مسئولیت یادگیری خود را می‌پذیرند و به دنبال تکالیف و چالش‌های تحصیلی خود می‌روند. یافته دیگر تحقیق حاضر عبارت بود از اینکه؛ کیفیت خدمات آموزشی بر توانمندی‌های کارآفرینی دانشجویان اثر مثبت و معنی‌دار دارد. این یافته با نتایج پژوهش غفاری و یونسی (۱۳۹۰) مبنی بر اینکه کیفیت آموزش دانشگاهی در پرورش توانمندی‌های کارآفرینی دانشجویان اثرگذار نبوده است؛ با یافته بدری و همکاران (۱۳۸۵) مبنی بر اینکه آموزش‌های دانشگاهی در پرورش

و افزایش توانمندی‌های کارآفرینی دانشجویان مؤثر نبوده است، ناهمخوان است. به نظر می‌رسد تفاوت در جوامع آماری و نیز فاصله زمانی زیاد پژوهش‌های نام برده با پژوهش حاضر و تغییرات پیچیده در درون دانشگاه‌ها در فاصله چند سال گذشته، دلیلی بر ناهمخوانی مشاهده شده باشد. همچنین یافته‌ی حاضر با نتایج پژوهش مردانشاهی و دولتی (۱۳۹۴) مبنی بر اینکه ضعف توانمندی کارآفرینی دانشجویان نمایانگر ضرورت برنامه‌ریزی و توجه بیشتر به تقویت مولفه‌های موثر بر توانمندی کارآفرینی در برنامه‌های آموزشی و کمک آموزشی است؛ با یافته شجاع قلعه دختر و همکاران (۱۳۹۳) مبنی بر اینکه که اصلاح و بازنگری در برنامه‌های آموزشی برای تقویت توانمندی‌های کارآفرینی دانشجویان بایستی بیشتر مورد توجه دانشگاه‌ها قرار گیرد و آموزش کارآفرینی در برنامه‌های درسی قرار داده شود، همسو و همخوان است. به نظر می‌رسد روش پژوهشی یکسان، ابزار پژوهش مشابه و نیز فاصله اندک زمانی بین انجام تحقیقات مذکور و تحقیق حاضر دلیل همخوانی به دست آمده باشد. بنابراین همخوانی به دست آمده معقول و منطقی به نظر می‌رسد. در راستای تبیین رابطه معنی‌دار بین کیفیت خدمات آموزشی و توانمندی کارآفرینی دانشجویان می‌توان گفت تلاش‌های صورت گرفته در چند سال اخیر در پارک‌های علم و فناوری بیشتر معطوف به نیازمندی پژوهشی و اتصال دانشگاه با کارآفرینی است. به نظر می‌رسد با توجه به نتایج این تحقیق چنانچه تغییرات اساسی در زمینه‌ی توسعه اشتغال، کارآفرینی و رشد تولید در کشور مد نظر باشد؛ توجه به کیفیت خدمات آموزشی در نظام آموزش عالی و به تعبیری نظام آموزشی برای ایجاد فرهنگ کارآفرینی متناسب با نیازهای کارآفرینانه در کشور لازم و ضروری است؛ به نحوی که دانشجویان پس از فارغ التحصیلی درایده پردازی و تبدیل خلاقیت‌ها در زمینه‌های اقتصادی و اجتماعی موفق باشند. از این رو ایجاد فرهنگ کارآفرینانه نیازمند زمینه‌های فرهنگی برای رشد خلاقیت است. شواهد حاکی از آن است که خلاقیت‌ها در بستر فرهنگی جامعه‌ای نقدپذیر و مبتکر به وجود می‌آید. در جامعه‌ای که خلاقیت دارای بار ارزشی مثبت باشد افراد خلاق از جایگاه بالاتری برخوردارند و کارآفرینی رشد خواهد نمود و این خود نیازمند فرهنگ و ساختارهای

مناسب در نظام آموزشی دانشگاهی و آموزش عالی است. علاوه بر موارد مذکور به نظر می‌رسد تلاش هر چند جزئی در راستای تنظیم برنامه آموزشی دانشجویان به گونه‌ای که زمان لازم برای پیگیری فعالیت‌های کارآفرینانه‌شان را در اختیار داشته باشند، انعقاد تفاهم-نامه همکاری بین مراکز با واحدهای تولیدی و دستگاه‌های اجرایی مبنی بر امکان استفاده دانشجویان از فضای آموزشی، دایر شدن پارک‌های علوم و فناوری در دانشگاه‌ها و تقویت ارتباط صنعت و دانشگاه در چند سال گذشته؛ سبب ارتقای نقش آموزش عالی و خدمات آموزشی و دانشگاهی در افزایش توانمندی‌های دانشجویان در حوزه کارآفرینی شده است.

به طور کلی نتایج تحلیل داده‌ها نشان داد کیفیت خدمات آموزشی هم به صورت مستقیم و هم با میانجی‌گری توانمندی کارآفرینی بر تحلیل رفتگی تحصیلی دانشجویان تاثیر معنی‌دار دارد. با توجه به تاثیر کیفیت خدمات آموزشی بر توانمندی کارآفرینی و نیز تاثیر توانمندی کارآفرینی بر تحلیل رفتگی تحصیلی؛ این نتیجه نیز قابل تبیین می‌باشد.

با نظر به اثر معنی‌دار کیفیت خدمات آموزشی بر توانمندی‌های کارآفرینی دانشجویان و کاهش تحلیل رفتگی تحصیلی آنان؛ پیشنهاد می‌شود مسئولان دانشگاه تمهیدات لازم برای افزایش میزان کیفیت خدمات آموزشی از جمله بهبود وضعیت ظاهری و امکانات (خدمات ملموس)، بهبود وضعیت قابلیت اعتماد، پاسخگویی در قبال خواسته و نیازهای دانشجویان، تعهد و همدلی با دانشجویان را افزایش دهند و با فراهم کردن زمینه مناسب همچون ایجاد و توسعه پارک‌های علم و فناوری، ایجاد دوره‌های کارآموزی، تدوین و توسعه سند همکاری بین دانشگاه و صنعت، حمایت از پژوهش‌های دانشجویی کارآفرینانه، توانمندی‌های کارآفرینی دانشجویان را افزایش دهند تا تحلیل رفتگی تحصیلی آنان کاهش پیدا کند و به عبارتی بهتر پل ارتباطی بین دانشگاه و صنعت با هدف کاربردی ساختن درس‌های

اموخته شده و تجارب اندوخته شده مد نظر قرار گیرد. همچنین حمایت مالی از طرح‌ها و پژوهش‌های دانشجویی و سوق دادن پروژه‌ها و تحقیقات به سوی تولید و اشتغال دانش بنیان را در این راستا در دستور کار قرار دهند.

در نهایت می‌توان گفت با توجه به رسالت دانشگاه و مسئله‌ی رقابت در بازارهای داخلی و جهانی در عرضه آموزش و رشد سریع مقوله جهانی شدن و از همه مهم‌تر وجود طیف گسترده‌ای از جوانان خواستار تحصیلات در آموزش عالی، نتایج این پژوهش می‌تواند گامی مؤثر در جهت یاری رساندن به بخش تحصیلات تکمیلی دانشگاه‌ها برای انطباق هر چه بیشتر با انتظارات دانشجویان و بهبود خدمات آموزشی، برنامه‌ریزی برای بهبود توانمندی‌های کارآفرینی دانشجویان، پیشگیری و کاهش تحلیل رفتگی آموزشی دانشجویان باشد که در نهایت، موجب ارتقای رتبه علمی آن‌ها در محیط رقابتی دانشگاه‌ها خواهد شد.

لازم به ذکر است از جمله محدودیت‌های اصلی این پژوهش در جریان جمع‌آوری داده‌ها، عدم اعتقاد و علاقه‌ی برخی از دانشجویان به تحقیق و موضوع تحقیق بود و همین امر روندگردآوری داده‌ها را کند ساخت. علاوه بر این فرایندگردآوری داده‌ها در بازه زمانی گسترش ویروس کرونا و غیرحضور بودن آموزش‌های دانشگاهی بود، از اینرو از روش نمونه‌گیری تصادفی در دسترس استفاده گردید.

تشکر و قدردانی

در پایان از دانشجویانی که با همکاری صمیمانه خود، امکان انجام تحقیق حاضر را فراهم نمودند و از داوران گرامی نیز که وقت ارزشمند خود را صرف مطالعه و بررسی این مقاله می‌نمایند و نظرات سودمند خود را در راستای غنای مقاله ارائه می‌نمایند، تشکر و قدردانی می‌نمایم.

منابع

۱۰. شایان جهرمی، شاپور امین، جمال زاده، محمد، و اعظم سورغالی. "ارزیابی و اولویت بندی کیفیت آموزشی از نظر اعضای هیأت عملی دانشگاه شیراز با استفاده از ابزار شش سیگما و رویکرد حل مسئله". *فصلنامه رهیافتی نو در مدیریت آموزشی*، ۴. ۲ (۱۳۹۲): ۶۵-۸۲.
۱۱. شجاع قلعه دختر، لیلا، رحیمیان، حمید، و لیدا جراحی. "ارزیابی میزان توانمندی های کارآفرینی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی مشهد". *مجله مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی یزد*، ۳، ۹ (۱۳۹۳): ۲-۹.
۱۲. شریفی فرد، فاطمه؛ نوروزی، کیان، حسینی، محمدعلی، آسایش، حمید و مهدی نوروزی. "عوامل مرتبط با فرسودگی تحصیلی در دانشجویان پرستاری و پیراپزشکی دانشگاه علوم پزشکی قم". *فصلنامه آموزش پرستاری*، ۳. ۳ (۱۳۹۳): ۵۹-۶۸.
۱۳. طیبی، سید کمیل، و مریم فخری. "آثار جهانی شدن و تجارت بین الملل بر توسعه کارآفرینی (مطالعه موردی: کشورهای OECD)". *فصلنامه توسعه کارآفرینی*، ۳، ۹ (۱۳۹۰): ۵۵-۷۹.
۱۴. طیبی، سید کمیل، و رضا نصرافهانی. "ارزیابی تاثیر دوره آموزش کارآفرینی بر ضریب کارآفرینی". *مجله ایرانی تحقیقات اقتصادی*، ۳. ۱۸ (۱۳۸۹): ۱۶-۲۷.
۱۵. صمدی میارکلانی، حسین، و حمزه صمدی میارکلانی. "در مسیر دانشگاه کارآفرین؛ دانشگاه کارآفرین از تئوری تا عمل"، *نشریه صنعت و دانشگاه*، ۱۳. ۴۷ (۱۳۹۹): ۱۴۹-۱۶۶.
۱۶. غفاری، هادی، و یونسی، علی، "بررسی قابلیت های کارآفرینی دانشجویان دانشگاه پیام نور اراک". *فصلنامه ی انجمن آموزش عالی ایران*، ۳، ۳ (۱۳۹۰): ۱۱۵-۱۳۵.
۱۷. فعلی، سعید، بیگلری، نگین، و غلامرضا پزشکی راد. "رضایت مندی دانشجویان دانشکده کشاورزی دانشگاه تربیت مدرس از کیفیت خدمات آموزشی ارائه شده به آنها با استفاده از مدل کیفیت خدمات سرکوال". *مجله تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران*، ۲. ۴۲ (۱۳۹۰): ۱۹۹-۲۰۷.
۱۸. فلسفی نژاد، محمدرضا، عزیزی ابرقوئی، محسن، ابراهیمی قوام آبادی، صغری، و فریبرز درتاج. "تدوین مدل علی فرسودگی تحصیلی با توجه به نقش واسطه ای
۱. آراسته، حمید رضا، سبحانی نژاد، مهدی، و رضا همایی. "وضعیت دانشگاه های شهر تهران در عصر جهانی شدن از دیدگاه دانشجویان". *فصلنامه پژوهش و برنامه ریزی در آموزش عالی*، ۴. ۴ (۱۳۹۶): ۴۷-۶۶.
۲. ایزدی، صمد، صالحی، ابراهیم، و محمد مهدی قره باغی. "بررسی میزان رضایتمندی دانشجویان با توجه به معیار نتایج مشتری مدل EFQM (مطالعه موردی دانشجویان دانشگاه مازندران)". *فصلنامه آموزش عالی ایران*، ۳۰ (۱۳۹۹): ۲۷-۵۸.
۳. حاتمی فر، خدیجه، کاکوجویباری، علی اصغر، و محمدرضا سرمدی. "مطالعه رضایتمندی دانشجویان از ارائه خدمات دانشجویی در دانشگاه پیام نور". *فصلنامه پژوهش و برنامه ریزی در آموزش عالی*، ۷۰ (۱۳۹۲): ۱۱۷-۱۳۹.
۴. حیاتی، داوود، عگبهی، عبدالحسین، حسینی آهنگری، سیدعابدین، و محسن ابرقویی. "بررسی رابطه ابعاد کیفیت تجارب یادگیری و احساس خودکارآمدی با فرسودگی تحصیلی دانشجویان دانشگاه علامه طباطبائی". *فصلنامه توسعه آموزش جندی شاپور*، ۳. ۴ (۱۳۹۱): ۱۸-۲۹.
۵. خزائی، طاهره، توکلی، محمدرضا، جابری درمیان، ماندانا و میتر یعقوبی پور. "فرسودگی تحصیلی و ارتباط آن با سلامت روان در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی بیرجند". *دو فصلنامه آموزش پزشکی*، ۳. ۲ (۱۳۹۴): ۴۶-۵۱.
۶. دادور، سمانه. "رابطه بین اهمال کاری تحصیلی و فرسودگی تحصیلی با دستاورد آموزشی در میان دانشجویان دوره های تحصیلات تکمیلی". پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه الزهراء تهران. ۱۳۹۳.
۷. ساویز، مرضیه. "بررسی رابطه بین کمال گرایی، فرسودگی تحصیلی، کیفیت تجارب یادگیری و پیشرفت تحصیلی در بین دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه یزد". پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه یزد. ۱۳۹۱.
۸. سعیدی کیا، مهرزاد. "اصول کارآفرینی"، تهران: انتشارات کیا. ۱۳۹۱.
۹. سیف، محمدسعید، و سعید جهانگیری. "ضرورت و روش های توسعه تعامل و همکاری دانشگاه و صنعت". *نشریه صنعت و دانشگاه*، ۴۷. ۱۳ (۱۳۹۹): ۵۷-۷۴.

- expectancy theory. *International Entrepreneur-ship and Management Journal*, 13.4.(2021): 1097-1115.
28. Clauss, T., Moussa, A., & Kesting, T. Entrepreneurial university: a stakeholder-based conceptualisation of the current state and an agenda for future research. *IJTM*, 77(2019): 109-144.
29. Demerouti, E., Bakker, A. B., Nachreiner, F., Schaufeli, W. B. The Job demands-resources model of burnout. *Applied, journal of Psychology*, 86.2.(2001): 499-512.
30. Engle, R. L., Dimitriadi, N., Gavidia, J.V., Schlaegel, C., Delanoe, S., Alvarado, I., et al. Entrepreneurial intent: A twelve-country evaluation of Ajzen model of planned behavior. *International journal of entrepreneurial behavior and research*. 16.1.(2010): 35-57.
31. Galan, F., Sanmartin, A., Polo, J., & Giner, L. Burnout risk in medical students in Spain model in educational settings. *Personality and Individual Differences*, 50(2011): 274-278.
32. Guo, L. Entrepreneurship management in health service: an integrative model. *journal of Health Hum Serv Adm*. 28.4.(2006): 504-30.
33. Karydis, A., Komboli, M., & Panis, V. Expectations' and perceptions of Greek patient's regarding the quality of dental health care. *journal of For Quality in HealthCare*, 13(2018): 409-416.
34. Kline, R. B. Principles and practices of structural equation modeling (2nd eds). New York: Guilford. 2005.
35. Martin, B. C., McNally, J. J. Examining the formation of human capital in entrepreneurship: A meta-analysis of entrepreneurship education outcomes. *Journal of Business Venturing*, 37.2.(2020): 210-223.
36. Martin, A.J., Marsh, H. W. Academic resilience and academic buoyancy: M multidimensional and hierarchical conceptual framing of causes, correlates and cognate constructs *Oxford review of Education*, 35(2009): 353 – 370.
- خودکارآمدی در دانشجویان دوره کارشناسی". فصلنامه فرهنگ مشاوره و روان درمانی، ۶، ۲۴. (۱۳۹۴): ۱-۲۷.
۱۹. فنایی، محمدمهدی. "ارتباط صنعت و دانشگاه: درس‌های آموخته و تجربه‌های اندوخته". نشریه صنعت و دانشگاه، ۴۷، ۱۳. (۱۳۹۹): ۱-۴.
۲۰. مردانشاهی، محمدمهدی. "بررسی سطح خلاقیت و ریسک‌پذیری دانشجویان رشته‌های کشاورزی"، فصلنامه ابتکار و خلاقیت در علوم انسانی. ۳. ۳. (۱۳۹۲): ۱-۲۱.
۲۱. مردانشاهی، محمدمهدی، و انسیه دولتی. "مقایسه توانمندی کارآفرینی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی مازندران". مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی، ۱۵، ۴۸. (۱۳۹۴): ۳۸۰-۳۹۰.
۲۲. میرفخرالدینی، سیدحیدر، اولیا، محمدصالح، و رضا جمالی. "مهندسی مجدد مدیریت کیفیت در موسسات آموزش عالی (مطالعه موردی: دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه یزد)". فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی، ۳، ۵۳. (۱۳۸۹): ۱۳۱-۱۵۷.
۲۳. نصیری، فخرالسادات، قنبری، سیروس، اردلان، محمدرضا، و ایمان کریمی. "تأثیر کیفیت آموزش و خدمات آن بر تحلیل رفتگی آموزشی دانشجویان تحصیلات تکمیلی". فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی، ۲۱. (۱۳۹۴): ۷۱-۹۵.
۲۴. نعامی، عبدالزهرار. "رابطه بین کیفیت تجارب یادگیری با فرسودگی تحصیلی دانشجویان کارشناسی ارشد دانشگاه شهید چمران اهواز". مجله مطالعات روانشناختی، ۳. ۵. (۱۳۸۸): ۳-۱۲.
۲۵. نیرو، محمد، و سید احمد صالحی مرنند. "نقش تحصیلات تکمیلی پژوهش محور در توسعه کارآفرینی دانش بنیان (مطالعه موردی: جهاد دانشگاهی)". اولین همایش ملی دانشگاه کارآفرین، صنعت دانش محور، بابلسر، دانشگاه مازندران، ۱۳۹۲: ۲۵۹-۲۷۵.
26. Adie, J., & Wakefield, C. Perceptions of the teaching environment, engagement and burnout among University students on a sports-related degree programme in the UK. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport and Tourism Education*, 10.2.(2011): 74-84.
27. Barba-Sanchez, V., & Atienza-Sahuquillo, C. Entrepreneurial motivation and self-employment: Evidence from

45. Schaufeli, W.B., Martinez, M.I., Pinto, A.M., Salanova, M., & Bakker, A.B. Burnout and engagement in university students- across national study, *MBI-SS. Journal Of CrossCultural Psychology*, 33 (2002): 464-481.
46. Shen, Y.-C. Identifying the key barriers and their interrelationships impeding the university technology transfer in Taiwan: a multi-stakeholder perspective. *Quality & Quantity*, 51(2020): 2865-2884.
47. Toppinen-Tanner, S., Ojaarvi, A., Vaananen, A., Kalimo, R., Jappinen, P. Burnout as a predictor of medically certified sickleave absences and their diagnosed causes, *Behavioral Medicine*, 31 (2005):18-27.
48. Utami, C. W. Attitude, subjective norm, perceived behaviour, entrepreneurship education and self efficacy toward entrepreneurial intention university student in Indonesia. *European Research Studies Journal*, 20.2(2020): 475-495.
49. Westo, R., Gor, P.A. A brief guide to structural equation modelling. *The counseling psychologist*, 34 (2006): 719-751.
- Yang, H. J. Factors affecting student burnout and academic achievement in multiple enrollment programs in Taiwan's technical-vocational colleges. *International Journal of Educational Development*, 24.4 (2004):283-301.
37. Maslach, C. Job Burnout, *Annual Review of Psychology*, 52.4.(2001): 397-420.
38. Meyers, L.S., Gamst, G., Goarin, A.J. *Applied multivariate research, design and interpretation*. Thousand Oaks. London. New Delhi: Sage Publication; 2006.
39. Nabi, G., Liñán, F. Graduate entrepreneurship in the developing world: intentions, education and development. *Education and Training*. 53(2011): 325 – 334.
40. Oliveira, R. d., Caregnato, R. C. A., Camara, S. G. Burnoutsyndrome in senior undergraduate nursing. *Acta Paulista de Enfermagem*. 25(2012):54-60
41. Parasuraman, A., Zeithaml, V. A., & Malhotra, A. E-S-QUAL: A Multiple-Item Scale for Assessing Electronic Service Quality. *Journal of Service Research*, 7.4.(2005):1—21.
42. Parker, S. C. Intrapreneurship or entrepreneur ship? *Journal of Business Venturing*, 26(2011): 19-34.
43. Salmela- Aro, K., Savolainen, H., Holopainen, L. Depressive symptoms and school burnout during adolescence, *Journal of Yoyth and Adolescence*, 6(2008), 34-45.
44. Santen, S. A., Holt, D. B., Kemp, J. D., & Hemphill, R. R. Burnout in medical students: Examining the prevalence and associated factors. *Southern Medical Journal*, 103 (2010): 758-763.

